

Sporočilo za javnost

Luxembourg, 15. junija 2022

Zmanjšanje razlik na področju inovacij v EU: države članice morajo biti dejavnejše

Evropska komisija si želi odpraviti dolgotrajne razlike na področju raziskav in inovacij v EU ter spodbuditi odličnosti v državah, ki pri tem zaostajajo, zato izvaja posebne ukrepe (t. i. ukrepe za povečevanje udeležbe), da bi slednjim omogočila boljši dostop do ključnih sredstev EU. Vendar Evropsko računsko sodišče v svojem danes objavljenem poročilu ugotavlja, da je dejanski premik v veliki meri odvisen od nacionalnih vlad, ki bi morale za okrepitev naložb in reform področje raziskav in inovacij obravnavati kot prioriteto. Z ukrepi za povečevanje udeležbe se lahko napredek v teh državah sicer spodbudi, vendar ukrepi sami niso dovolj močni, da bi prinesli spremembe, ki so potrebne v nacionalnih ekosistemih raziskav in inovacij.

Udeležba v večletnih programih EU za raziskave in inovacije temelji na odličnosti, kar pomeni, da se izberejo le najboljši predlogi. Zato se raziskovalci in inovatorji iz manj uspešnih držav – tj. tistih z manj razvitimi ekosistemi raziskav in inovacij – srečujejo s težavami pri konkuriranju s strokovnjaki iz držav, ki so pri tem uspešnejše, in redkeje pridobijo mesta v zadevnih programih, kar omejuje potencial njihovih držav za zmanjševanje pomanjkljivosti na področju raziskav in inovacij. EU je ta začarani krog obravnavala z uvedbo ukrepov za povečevanje udeležbe v programu financiranja Obzorje 2020 za obdobje 2014–2020. Ti so bili namenjeni 13 državam, ki so se EU pridružile od leta 2004, ter Luksemburgu in Portugalski.

„Da bi izkoristili potencial EU in zmanjšali razlike med vodilnimi na področju inovacij in tistimi, ki so manj uspešni, bi morali imeti raziskovalci iz vse EU možnost izkoristiti njene programe financiranja,“ je dejala Ivana Maletić, članica Evropskega računskega sodišča, pristojna za poročilo. *„Komisija pomaga državam, ki dosegajo slabše rezultate, vendar njena podpora ni čudežno zdravilo in lahko deluje le kot spodbuda. Za prekinitev začaranega kroga morajo države članice v celoti izpolniti svojo vlogo.“*

Revizorji so zaključili, da so ukrepi za povečanje udeležbe ustrezali svojemu namenu, saj so se z njimi obravnavali razlogi za to, da so nekatere države članice EU manj uspešne na področju raziskav in inovacij ter le malo sodelujejo v zaporednih programih EU. Hkrati pa so izrazili nezadovoljstvo s tem, da so bili projekti povečevanja udeležbe skoncentrirani le v nekaj državah. To pomeni tveganje za podaljševanje začaranega kroga, saj so nekatere ciljne države ukrepe za povečevanje udeležbe tudi tokrat precej manj uporabljale. Revizorji pozivajo Komisijo, naj se izogiba dodelitvi večine

Namen tega sporočila za javnost je predstaviti glavna sporočila posebnega poročila, ki ga je sprejelo Evropsko računsko sodišče. Celotno poročilo je na voljo na eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

projektov le nekaterim državam in sprejme ukrepe za doseganje širše udeležbe, kadar se pojavijo dolgotrajna velika neravnovesja.

Vendar so ključni dejavnik, ki določa uspešnost države, njene ravni naložb v raziskave in inovacije ter reforme. Leta 2020 so povprečne naložbe v raziskave in inovacije v EU znašale 2,3 % BDP, kar je pod ciljno vrednostjo 3 %. Od 15 držav s potencialom za izboljšanje raziskovalne odličnosti sta samo Slovenija in Češka vložili več kot 2 %. Poleg tega vse države niso uporabljale instrumenta za podporo politikam, enega v vrsti instrumentov na tem področju, ki jih je Komisija uvedla za pomoč državam pri spodbujanju nacionalnih reform. Države so se lahko same odločile, ali in kako bodo upoštevale priporočila Komisije v okviru instrumenta za podporo politikam, kar pomeni, da Komisija na uvedbo sprememb ni mogla veliko vplivati. Znanje, ki ga je pridobila z dejavnostmi v okviru dejavnosti instrumenta za podporo politikam, pa je kljub temu uporabila za svoje ocene držav na področju raziskav in inovacij v okviru letnega usklajevanja ekonomskih in fiskalnih politik (t. i. evropskega semestra).

Večina projektov za povečevanje udeležbe še poteka, zato se bo njihov polni učinek pokazal šele v prihodnjih letih. Kljub temu so revizorji ugotovili, da so pri projektih že vidni obetavni prvi rezultati, na primer kar zadeva število znanstvenih objav, mreženje in dostop do več nepovratnih sredstev. Pri projektih pa so se pojavile tudi težave, na primer pri pravočasnem zagotavljanju potrebnega dopolnilnega financiranja, zaposlovanju mednarodnih raziskovalcev in, kar je najpomembneje, ustvarjanju lastnih prihodkov za preživetje. Revizorji so analizirali dva ukrepa, katerih cilj je bil ustvariti dolgotrajne učinke za upravičence: povezovanje (podpora centrom odličnosti) in katedre evropskega raziskovalnega prostora (privabljanje vrhunskih univerzitetnih strokovnjakov v raziskovalne ustanove). Ugotovili so, da so imeli upravičenci do teh ukrepov le omejene možnosti za izkoriščanje svojih rezultatov raziskav.

Splošne informacije

EU od leta 1984 podpira raziskave in inovacije z zaporednimi okvirnimi programi, kot sta Obzorje 2020 (ki zajema obdobje 2014–2020 s proračunom v višini 76,4 milijarde EUR) in Obzorje Evropa (obdobje 2021–2027, proračun 95,5 milijarde EUR). Razlogi za nizko uspešnost nekaterih držav in njihovo omejeno udeležbo v programu Obzorje 2020 vključujejo neustrezne ekosisteme raziskav in inovacij (npr. razdrobljeno upravljanje, omejene naložbe), primanjkljaj v človeškem kapitalu (beg možganov) in omejeno internacionalizacijo institucij za raziskave in inovacije. Cilj ukrepov za povečevanje udeležbe je bil povečati zmogljivost raziskovalnih ustanov v manj uspešnih državah članicah, in sicer tako, da se jim nudi pomoč pri mreženju, vzpostavitvi partnerstev z vodilnimi institucijami in privabljanju visoko usposobljenih delavcev. Proračun za te ukrepe je znašal 935 milijonov EUR za obdobje 2014–2020 v okviru programa Obzorje 2020 in 2,95 milijarde EUR za obdobje 2021–2027 v okviru programa Obzorje Evropa. Vse države članice, ki so bile v okviru programa Obzorje 2020 uvrščene med države s potencialom za izboljšanje raziskovalne odličnosti, so v okviru programa Obzorje Evropa ta status ohranile, razen Luksemburga, ki ga je nadomestila Grčija.

Posebno poročilo 15/2022 – Ukrepi za povečevanje udeležbe v programu Obzorje 2020 so bili dobro zasnovani, vendar bodo trajnostne spremembe večinoma odvisne od prizadevanj nacionalnih organov je na voljo na spletišču Sodišča (eca.europa.eu). V drugi polovici leta bo Evropsko računsko sodišče objavilo posebno poročilo o sinergijah med programom Obzorje 2020 ter evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi.

Kontakti za medije

ECA press office: press@eca.europa.eu

- Damijan Fišer: damijan.fiser@eca.europa.eu – T: (+352) 621 552 224
- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu – T: (+352) 691 551 502
- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu – T: (+352) 691 553 547